1891 ՕԳՈՍՏՈՍԻ 11 (23), ԿԻՐԱԿԻ

№ 21 — ՏԵՄՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ — № 21

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍԻ 11 (23) 1891

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի կէս տարուանը 6 ռուբլի։

Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է խմբագրատանը։

Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Ардзаганкъ“.
կամ՝ Tiflis, Rédaction „Ardzagank“.

Խմբագրութիւնը բաց է ամենայն օր 10—1 ժամը (բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԱՐՁԱԳԱՆՔ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

—

Դպրոցական կարգապահութեան խանգարումը, Հայ ուսուցչաց ընկերութիւնն, ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, — Ո՞ւմն է պատկանում գերագոյն իշխանութիւնը Հայոց Եկեղեցու կառավարութեան մէջ։ Տաճկահայերի իրաւացի տրտունջը։ Կ. Կոստանեան։ «Մուրճ» ամսագիր։ Պետր. Սիմէոնեանց։ Սովեալներին Նպաստ։ «Հայրենիք» լրագիր։ Ներք Տէր-Պետրոսեան։ Ձեմարանաւարտ երեք սարկաւագ։ Նամակ Աբասթումանից։ Թիֆլիզից գրած նամակը «Արեւելքին»։

ՆԱՄԱԿ Կ. ՊՕԼՍԻՑ.

ՓԵԼԻՔՏՕՆ.—Հանդէս Սահակ-Մեսրոպեան գրական մրցանակաբաշխութեան հիմիրեանց կտակի։ Փոքրիկը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.

ՋԱՆԱՋԱՆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄԸ

—

Մեր հասարակական կեանքի ամենախոշոր թերութիւնն է անշուշտ անկարգապահութիւնը։

Կեանքի փոխանակիկ ժամանակի շրջանին յատուկ է այդ թերութիւնը, որ պիտի վերացուի դաստիարակութեան միջոցով, դպրոցների օժանդակութեամբ։

Ո՞ր հայկական հաստատութիւնը մտնէք, ուր անկարգապահութեան անհամար օրինակներ չը տեսնէք։ Դպրոցներում հոգաբարձուք քամահարում են իւրեանց նախագահի խօսքը, տեսուչը ծաղրում է հոգաբարձութեան և անուշադիր է նրա պահանջներին, ուսուցիչները յայտնի և ծածուկ հայհոյում են իւրեանց իշխանաւորներին։ Վիճակներում քահանայք չեն լսում իրենց գործակալին, գործակալն հոգևոր առեներին և այդպէս մինչև վերև...

Ո՞ւր պիտի տանէ մեզ այս ընթացքը. ինչո՞ւ չենք մտածում այս չարիքի առաջն առնելու։ Ինչո՞ւ մեր դպրոցները այնպէս չեն դաստիարակում իւրեանց սաներին, որ նրանք խորին պարտաճանաչութիւն ունենան և ոչ միայն անձնաճանաչութիւն։

Անկարգապահութեան գլխաւոր շարժառիթն է անսահման մեծամտութիւնը, որ իւրաքանչիւր Հայ մարդու մէջ իր ազգակցի վերաբերութեամբ անչափ շատ է, մինչ այլազգու վերաբերութեամբ անսահման քիչ...

Այս վիճակն անտանելի է այլևս և ժամ առաջ պէտք է հասարակական գործերի ղեկը անցած մարդիկ մտածէին դրա առաջն առնելու։

Անսահման ցաւ և միանգամայն զայրոյթ ենք զգում, երբ մտածում ենք, որ մեր դպրոցների ղեկավարներից ոմանք քաջալերում են դպրոցական անկարգապահութիւնն։

Ձատ հեռու գնալ հարկաւոր չէ, դեռ ևս այս ուսումնական տարուան ընթացքումն էր, երբ ճեմարանի լրսարանների 30 ըմբոստ աշակերտներ ոտի տակ տալով իւրեանց վայելած այնքան տարուան խնամքը, ճեմարանի կանոնների փոփոխութիւն պահանջեցին և բաւարարութիւն ջրստանալով Վեհափառ Կաթուղիկոսի հրամանաւ Թողին ճեմարանը։

Այդպիսի ապերախտներին ոչ միայն ծածուկ այլ և յայտնի քաջալերողներ եղան մեր ղեկավարներից և քիչ էր մնում խարդախութեամբ նրանց պարագլուխներին համալսարան էլ ղրկել տային այն մարդիկ, որոնք կապուած էին այդ աշակերտների հետ այդպիսի խոստմամբ։ Այսօրինակ խաղերն յատուկ են միայն բախտախնդիրներին և դաստիարակութեան իսկական թշնամիներին։

Բարեմիտ մարդիկ ուրախացան, որ բարեգործական ընկերութիւնը չը խարուեց և այդպիսով քաջալերութիւն չը ստացան դպրոցական խառնակիչները։

Այդ խնդիրն ինքն ըստ ինքեան փակուած էր ի Տէր Հանգուցեալ Կաթուղիկոսի այն կարգադրութեամբ, որով պիտի այդ թերթևամիտ և մոլորուած ուսանողներն ընդ միշտ Հեռանային ճեմարանից, որովհետև Նորին Վեհափառութիւնը չէր կամենում և մի նշանախից անգամ փոխել ճեմարանի կանոններից։

Ինչպէս ճեմարանի այժմեան վարչութեան և պիտի յայտնի լինի, Նորին Վեհափառութիւնը այժմեան տեսչին անձամբ յանձնել է ճեմարանի երկու կանոնագրութիւններն էլ, պատուիրելով անվրէպ կատարել այդ կանոնների պատուէրները։

«Ընթացք» պաշտօնական թերթի մէջ յանկարծ կարդում ենք այժմեան վարչութեան հրաւէրն, որով ոչ միայն կատարեալ ներումն է շնորհում այդ խառնակիչ ուսանողներին, այլ և վարձատրութիւն է խոստացուում։

Ճեմարանի այժմեան տեսչը հրաւիրում է այդ ըմբոստներին կրկին ճեմարան և խոստանում է, որ նորանք առանց քննութեան կ'ընդունուին և ոչ միայն այսչափ, այլ նրանք կը փոխագրուին և բարձրագոյն լսարաններ։

Այսպիսի մի կարգադրութիւն դպրոցական տարեգրութեան մէջ առաջին անգամ ենք կարդում մենք։

Այս կարգադրութիւնով մեզանչուում է նախ՝ Վեհափառ Կաթուղիկոսի խօսքի դէմ, որովհետև Նորին Վեհափառութիւնը եթէ կամեցար այդ ըմբոստներին պահել ճեմարանում, տարուան կիսին կը պահէր և չէր հրամայիլ Ֆեր. Սարգիս եպիսկոպոսին օր առաջ հեռացել նրանց ճեմարանից։

Դարձեալ կրկին անգամ մեզանչուում է հանգուցեալ Վեհափառ Կաթուղիկոսի կամքի դէմ այնու, որ այդ խառնակիչներին յետ ընդունելով պէտք է կատարել նրանց պահանջներն, ուրիմն քանդել ճեմարանի կանոնները, որոնց ճշտիւ կատարումն է պատուիրած Նորին Վեհափառութիւնը։

Ճեմարանի կանոնները գեղծուում են և այնու, որ աշակերտներին վարչութիւն իւր քամահաճութեամբ տեղափոխում է դասարանից դասարան և այն արձակուած աշակերտներին. այդ իրաւունքն ուսուցչական խորհրդինն է կանոնագրութեամբ. իսկ ուսուցչական խորհուրդը դրան հակառակ վճիռ է կայացրած, ինչպէս մեզ յայտնի է։

Աշակերտների յառաջադիմութեան գործը յանձնուած է ուսուցչաց, նրանք միայն իրաւունք ունին դասարանից դասարան փոխադրել և ոչ մի տեսուչ ինքն իշխան փոխադրութիւններ անել չէ կարող, այն ևս տարուան կիսին յանգգնութեամբ և ապերախտութեամբ դպրոցը Թողնողներին։

Ո՞վ չը գիտէ, որ տարուան վերջը նշանակած կրկնական քննութիւնները միայն աչքի խաբելու համար են, աւելի լաւ էր այդ վերդրլը էլ պատռել։

Ինչքան մեզ յայտնի է, ճեմարանի լսարանների ուսուցիչներից մեծամասնութիւնը դեռ ևս չեն փոխուած, նորանց արած վճիռն այդ ուսանողների վերաբերութեամբ բոլորովին այլ է, արդ ինչպէս պիտի ստիպէ վարչութիւնը, որ այդ ուսուցիչները պարապեն ճեմարանի կարգ ու կանոնը և նոյն իսկ ուսուցիչների երախտիքը ոտնակոխ անող ուսանողների հետ։

Տրամաբանութիւնը շատ պարզ է. ճեմարանի կանոնները անփոփոխելի են, արձակուած աշակերտները այդ կանոններին չէին կամենում հպատակուել, ուստի Թողին ճեմարանը։

Սոցա յետ ընդունողը պէտք է փոփոխէ կանոնները։

Այս դիպուածում Վեհափառ Կաթուղիկոսի կամքն է գեղծանուում։

Այդ ուսանողները Հակառակ Վեհափառի և վարչութեան կամքին տարուան կիսին Թողին ճեմարանն անարգելով իւրեանց Ստնդու մօրն։

Այսօր նրանք յետ են ընդունուում և վարձատրուում են այնու, որ մի տարի շահում են. ինչ է այս, եթէ ոչ վարձատրութիւն այն գործի համար, որ նրանք գործեցին։

Արդ հարցնենք, բայց ինչո՞ւ են վարձատրում նրանց։

Այս հարցման մի պատասխան կայ միայն, որ մենք ընթերցողին ենք թողնում...

Այն հիմնարկութիւնը, որ Մայր Աթոռի արդիւնքների կէսն է կլանում, որից ամեն Հայ սպասում է փրկութիւն և վերանորոգումն մեր եկեղեցական դաստակարգի, այդ ընթացքը պիտի չունենայ, որ յայտնի ամեն ոք ասէ, թէ ըմբոստութիւնը քաջալերում է։ Այդ հիմնարկութիւնը դաստիարակութեան տեղի է, իւրաքանչիւր քայլ նախապէս կըշռուած պիտի լինի, իսկ եթէ կշռելու շնորհ և կարողութիւն չ'ունին վարիչները, գոնէ պէտք է մինչև Տան Տիրոջ գալն հանգիստ Թողնեն ամեն ինչ, ապա թէ ոչ ծանր է պատասխանատուութիւնը։

Ցայսօր դեռ չը կայ մի դպրոց և չէ կարող էլ լինել, որ կառավարուի աշակերտաց ձեռքով։ Ցետ ընդունել այն աշակերտներին, որոնք կամենում են ճեմարանի կանոնները փոխել, կը նշանակէ քանդել ճեմարանը, իսկ այդ հիմնարկութիւնը քանդելու ոչ ոք իրաւունք չ'ունի, մինչև անգամ եթէ նա անձնական թշնամի լինի այդ հաստատութեան մեծ հիմնադրին, որի արդարադատ ձեռքը շատերի վրայ է ծանրացած եղել։

Մեզ յայտնի են այնպիսի մարդիկ, որոնց աչքը ծակում է վեհ հիմնադրի անունն այն շինութեան ճակատին և ցանկութիւն ունին մեռելների հետ կռուելու, բայց այդ ամենը իրաւունք չեն տալիս անիշխանութեան միջոցին քանդել այդպիսի մի մեծ հիմնարկութիւն։ Յոյս ունինք, որ ճեմարանական նոր խումբը, ինչքան էլ այդ խումբը անփորձներից կազմուած լինի, կը հասկանայ ճեմարանի ցաւը և կարգապահութեան պաշտպան կլինանցնի։

Մենք կարծում ենք, որ մամուլի պարտքն է գթութեամբ հասարակական դործիչներին սխալ քայլերից, այդպիսի մի քայլ է ճեմարանի վարչութեան նոր քայլն, որի վնասակարութեան մասին տարակոյս կարող չէ լինել։

Անկարգապահութիւնը քաջալերելը և ըմբոստներին գործակից անելն ու պատիւների արժանացնելը դպրոցներ քանդող սկզբունքներ են. Թող ճեմարանի վարչութիւնը՝ սոսկալով մեծ պատասխանատուութիւնից, յետ կենայ այդպիսի կարգադրութիւններից։

ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

—

Գրեթէ կէս դար է արդէն, որ Ռուսաստանի Հայերս դպրոցական նոր կեանք ունինք. անցել են վաղուց այն ժամանակները, երբ ուսումն և ուսուցչութիւնը միայն հոգևոր դասակարգի պարտականութիւնն էր։ Այժմ մի առանձին դաստակարգ կայ մեր հասարակութեան մէջ, որ ամենայն իրաւամբ ուսուցչական անունը կարող է կրել։

Իւրաքանչիւր դաստակարգի իրաւունքներն ու պարտքն հասարակութեան մէջ որոշուում են ժամանակի ընթացքում։ Մեր հասարակութեան հին ուսուցչական դաստակարգը դարերի ընթացքում ստացել էր հաստատուն և անխախտելի իրաւունքներ, իսկ երբ այդ դաստակարգը աշխատանքի բաժանման սկզբունքով տեղի տալ սկսաւ և դաստիարակութեան մի մասն կամաւոր կերպիւ աշխարհականաց Թողուց, այն օրուանից սկսած ուսումնը իրաւունք չեն տալիս անիշխանութեան միջոցին քանդել այդպիսի մի մեծ հիմնարկութիւն։ Յոյս ունինք, որ ճեմարանական նոր խումբը, ինչքան էլ այդ խումբը անփորձներից կազմուած լինի, կը հասկանայ ճեմարանի ցաւը և կարգապահութեան պաշտպան կլինանցնի։

Մենք կարծում ենք, որ մամուլի պարտքն է գթութեամբ հասարակական դործիչներին սխալ քայլերից, այդպիսի մի քայլ է ճեմարանի վարչութեան նոր քայլն, որի վնասակարութեան մասին տարակոյս կարող չէ լինել։

Անկարգապահութիւնը քաջալերելը և ըմբոստներին գործակից անելն ու պատիւների արժանացնելը դպրոցներ քանդող սկզբունքներ են. Թող ճեմարանի վարչութիւնը՝ սոսկալով մեծ պատասխանատուութիւնից, յետ կենայ այդպիսի կարգադրութիւններից։

ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

—

Գրեթէ կէս դար է արդէն, որ Ռուսաստանի Հայերս դպրոցական նոր կեանք ունինք. անցել են վաղուց այն ժամանակները, երբ ուսումն և ուսուցչութիւնը միայն հոգևոր դասակարգի պարտականութիւնն էր։ Այժմ մի առանձին դաստակարգ կայ մեր հասարակութեան մէջ, որ ամենայն իրաւամբ ուսուցչական անունը կարող է կրել։

Իւրաքանչիւր դաստակարգի իրաւունքներն ու պարտքն հասարակութեան մէջ որոշուում են ժամանակի ընթացքում։ Մեր հասարակութեան հին ուսուցչական դաստակարգը դարերի ընթացքում ստացել էր հաստատուն և անխախտելի իրաւունքներ, իսկ երբ այդ դաստակարգը աշխատանքի բաժանման սկզբունքով տեղի տալ սկսաւ և դաստիարակութեան մի մասն կամաւոր կերպիւ աշխարհականաց Թողուց, այն օրուանից սկսած ուսումնը իրաւունք չեն տալիս անիշխանութեան միջոցին քանդել այդպիսի մի մեծ հիմնարկութիւն։ Յոյս ունինք, որ ճեմարանական նոր խումբը, ինչքան էլ այդ խումբը անփորձներից կազմուած լինի, կը հասկանայ ճեմարանի ցաւը և կարգապահութեան պաշտպան կլինանցնի։

Մենք կարծում ենք, որ մամուլի պարտքն է գթութեամբ հասարակական դործիչներին սխալ քայլերից, այդպիսի մի քայլ է ճեմարանի վարչութեան նոր քայլն, որի վնասակարութեան մասին տարակոյս կարող չէ լինել։

Անկարգապահութիւնը քաջալերելը և ըմբոստներին գործակից անելն ու պատիւների արժանացնելը դպրոցներ քանդող սկզբունքներ են. Թող ճեմարանի վարչութիւնը՝ սոսկալով մեծ պատասխանատուութիւնից, յետ կենայ այդպիսի կարգադրութիւններից։

ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

—

Գրեթէ կէս դար է արդէն, որ Ռուսաստանի Հայերս դպրոցական նոր կեանք ունինք. անցել են վաղուց այն ժամանակները, երբ ուսումն և ուսուցչութիւնը միայն հոգևոր դասակարգի պարտականութիւնն էր։ Այժմ մի առանձին դաստակարգ կայ մեր հասարակութեան մէջ, որ ամենայն իրաւամբ ուսուցչական անունը կարող է կրել։

Իւրաքանչիւր դաստակարգի իրաւունքներն ու պարտքն հասարակութեան մէջ որոշուում են ժամանակի ընթացքում։ Մեր հասարակութեան հին ուսուցչական դաստակարգը դարերի ընթացքում ստացել էր հաստատուն և անխախտելի իրաւունքներ, իսկ երբ այդ դաստակարգը աշխատանքի բաժանման սկզբունքով տեղի տալ սկսաւ և դաստիարակութեան մի մասն կամաւոր կերպիւ աշխարհականաց Թողուց, այն օրուանից սկսած ու-

ՓԵԼԻՔՏՕՆ

ՀԱՆԴԵՍ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

ԴԶՄԻՐԵԱՆՑ ԿՏԱԿԻ

11 յուլիս 1891, Հինգշաբթի

Բարեւիշատակ Յովսէփ Իմմիրեանցի Կտակով հաստատեալ Սահակ-Մեսրոպեան գրական մրցանակաբաշխութեան հինգերորդ տարեշրջանի հանդէսն էրէկ տեղի ունեցաւ ի խորհրդարանի Ղալաթիոյ ընդ Նախագահութեամբ Ամեն. Տ. Խորէն Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Գեր. Սիմէոն արքեպիսկոպոս Սէֆէրեան, Գեր. Մատթէոս եպիսկոպոս Իմմիրեան, Գեր. Գրիգորիս եպիսկոպոս Ալէքսեեան, Գեր. Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանց, Պատրիարքական Փոխանորդ Գեր. Տ. Գէորգ Ծ. վարդապետ Իւթիւճեան, Արժ. Յակոբ Ծ. վարդապետ Աշոտ, Արժ. Վահան Ծ. վարդ. Յակոբեան, Ազգ Ժողովոյ. ատենապետի փոխանորդ Յարութիւն Էֆէնտի Նորատունկեան, ատենադպիր Յովհաննէս Էֆէնտի Թորոսեան, ատենադպրի փոխանորդ Յարութիւն Էֆէնտի Ն. Մոստիչեան, Քաղաքական Ժողովոյ անդամներէն Միհրան Էֆէնտի Յովակիմեան, Մկրտիչ Էֆէնտի Մանուկեան. և այլ բազմաթիւ մեծարուց ազգայինք։ Սրահին մէջտեղը դրուած սեղանի մը շուրջը բազմած էին Իմմիրեանց Կտակի Գործադիր Յանձնաժողովոյ Ատենապետ Վսեմ. Գաբրիէլ Էֆէնտի Նորատունկեան, և անդամք՝ Արժ. Գաբրիէլ Ծ. վարդապետ Թաթարեան. Արժ. Յովհաննէս Ուագ քահանայ Չիլնքեարպէյէնտեան, Արժ. Յովհաննէս Ուագ քահանայ Մկրեան, Յովհաննէս Էֆէնտի Իսաեան և Յովհաննէս Էֆէնտի Կիւշեան։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն հանդէսը բացաւ աղօթիւք և օրհնութեամբ յետ որոյ Յանձնաժողովոյ ատենադպիր Արժ. Մկրեան Հայրը կարդաց հետևեալ տեղեկագիրը.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՅ

Բարձրաշնորհ Սրբազան Պատրիարք Հայր և Պատկառելի Հանդիսականք,

Այս հինգերորդ անգամն է որ Իմմիրեանց կտակի գործադիր Յանձնաժողովս պատիւ կ'ունենայ ի պաշտօնէ հրաւիրել զՁեզ աստ և կատարել Սահակ Մեսրոպեան Գրական Մրցանակաբաշխութեան Հանդէսն՝ զոր հաստատած է իւր կտակով և առատաձեռնութեամբ Բարեյիշատակն Յովսէփ Իմմիրեանց։

Թէ ո՛չք են այս տարի ներկայացեալ աշխատութիւնք, և թէ ինչ որոշման յանգած է Յանձնաժողովս Պատուարժան քննչաց կարծիքն ստանալէ յետոյ, ասոնց վրայ խօսելէ առաջ հարկ կը համարինք բացատրել Ձեզ այն ուղղութիւնն՝ զոր յայտնհետէ Յանձնաժողովս կը պարտաւորի ձեռք առնուլ առ ի բարձումն այն անախորժ չարձակմանց՝ որոնց ենթակայ կ'ըլլան երբեմն մեր քննիչք մրցանակի չարժանացած հեղինակաց ոմանց կողմէ։

Գիտէք արդէն, Ամեն. Սրբազան Հայր և Պատուարժան Հանդիսականք, Թէ կըտակին տրամադրութեանց մին է հրատարակել ամեն տարի ներկայացեալ հեղինակութեանց անուններն, և Թէ մրցանակը պէտք է բաշխուի տոհմային պատմութեան և լեզուագիտութեան վրայ գրուած լաւագոյն երկասիրութեան։ Այս մասին կտակարարը պայման դրած չէ քննչաց անուանց ու տեղեկագրոց հրատարակման կամ ի հանդիսի ընթերցման։

Ինչ տարիէ ի վեր Յանձնաժողովոյս ներկայացան բաւական գործեր, ձեռագիր կամ տպագրեալ, այս կամ այն նիւթերու վրայ. նախնական քննութեամբ բնականաբար դուրս Թողուեցան բոլոր այն աշխատասիրութիւնները՝ որք պատմութեան և լեզուագիտութեան հետ վերաբերութիւն չունէին, իսկ միւսները յանձնուեցան ի քննութիւն։ Բայց որովհետև այս երկու ճիւղերու մէջ միանգամայն մասնագիտական հմտութիւն ունեցող քննիչք դժուարին է գտնել, և հեղինակութեանց նիւթոյն համեմատ պէտք կ'ըլլայ երբեմն որոնել նոյն իսկ մայրաքաղաքէս դուրս բնակող քննիչներ, վասն որոյ՝ փոխանակ մնայուն մարմնոյ մը յանձնելու եկած ամեն գիր և աշխատասիրութիւն, Յանձնաժողովս հարկ զատած էր ըստ պատշաճի դիմել և յանձնել քննութեան իւրաքանչիւր ճիւղի ձեռնհաս անձանց և տարեկան հանդիսի մէջ ի յայտ բերել Արդոյ քննչին Թէ անունն և Թէ տեղեկագիրն իւր ամբողջութեամբ։ Գտնուեցան սակայն հեղինակներ՝ որք դժգոհ մնացին իրենց աշխատութեանց նկատմամբ՝ քննչաց տուած կարծեաց, և առանց ի նկատ առնելու այն անաչառ և անկողմնակալ ոգին՝ որմէ առաջնորդեալ ամեն քննիչ պարտաւոր է իւր կշռադատութիւնն ու կարծիքը մեզ հաղորդելու՝ նամակներ և գանգատներ ուղղեցին անոնց հրապարակաւ և մասնաւոր, և կերպիւ իւիք անձնականութեան վերածեցին քննադատութեան արդիւնքն ու հետևանքը։

Թէև այսպիսի բանակռիւներ ուղղակի չարաբերութիւն չեն ունեցած չանձնաժողովս որոշեց վերապահել իրեն քննչաց ոմանց անունն յայտնել կամ չի յայտնել ի հանդէսիս, ինչպէս նա և չը կարդալ տեղեկագրոց այն մասերն՝ որք մասնաւոր հանգամանօք աւելի չանձնաժողովս լուսաւորելու կը ծառայեն քան Թէ հանրութիւնը։

Յանձնաժողովոյս փափաքն է որ Պատուարժան քննչաց տարած հոգածութեան ի փոխարէն շնորհակալութիւն յայտնուի, որ անոնք չօժարութեամբ ստանձնեն քննել ու տեղեկագրել ամենայն անաչառութեամբ իրենց յանձնուած գործերն, և Թէ մրցանակի արժանի չըգտուած հեղինակք չը գժգոհին ու չը նեղանան քննչաց դէմ՝ զանոնք պատճառ բռնելով իրենց անյաջողութեան, այլ յանդիման ըլլան օգտուելու ի քննադատութեանց և լաւագոյն գործեր հեղինակեն։

Այս բացատրութենէ յետոյ կանցնինք տարւոյս մէջ ներկայացեալ աշխատութեանց, որք են՝

Ա. «Աթաթանգեղոս և իւր բազմադարեայ գաղտնիքը» գործ տպագրեալ 1890, ի Վանս Ս. Ղազարու, և աշխատասիրեալ Մխիթարեան միաբան Հայր Բարսեղ վարդապետ Սարգիսեանէ։

Բ. «Հայաստանեայց Եկեղեցի և Բիւզանդական ժողովոյ պարագայք», ձեռագիր հեղինակութիւն, Գերմանիա ուսանող, Պ. Արշակ Տ. Միքայէլեանի։

Գ. «Ձաւախք» վերնագրով համանուն գաւառին տեղագրութիւնն ու պատմութիւնը, ձեռագիր երկասիրութիւն Պ. Երուանդ Լալայեանի, Աղէկսանդրապոլէն։

Դ. «Խորենացւոյ պատմութեան Աշխարհաբար Թարգմանութիւնը և բնագրի ուսումնասիրութիւնը» ձեռագիր քննադատութիւն Ս. Էջմիածնի ճեմարանի նախկին դասատու Պ. Մկրտիչ Պալեանի, և՝

Ե. «Ընտրողութիւն Հայկաբանութեան» անուն ձեռագիր գործն Պ. Խ. Վահունւոյ՝ որ անցեալ տարիէն մնացած էր։

Սոյն երկասիրութեանց առաջնոյն, այն է Ագաթանգեղոսի վրայ թէև ստացանք երկու քննչաց տեղեկագրերն, բայց գործը կարևոր և տակաւին քննութեան կարօտ լինելով՝ հարկադրեցանք առաջիկայ տարւոյ վերապահել զայն։

Իսկ Խորենացւոյ պատմութեան Աշխարհաբար Թարգմանութեան վրայ գըրաւեցաւ և Ընտրողութիւն Հայկաբանութեան անուն գործն, ինչպէս նաև Ձաւախք գաւառի տեղագրութիւնն ու պատմութիւնը, իրենց ունեցած կարևորութեամբն հանդերձ արժանի չի գտուեցան մրցանակի, ըստ վկայութեան արդոյ քննչաց։

Կը մնար «Հայաստանեաց Եկեղեցի և Բիւզանդական ժողովոյ պարագայք» անունով երկասիրութիւնն՝ որոյ մասին Պատ. քննիչին տուած տեղեկագիրն հետևեալն է.

Ուր Վսեմապայծ Ատենապետ
Պատ. Գործադիր մնայուն Յանձնաժողովոյ Իմմիրեանց Կտակի
Վսեմապայծ Տէր

Պատուարժան Յանձնաժողովոյդ կողմանէ ի քննութիւն ինձ յանձնուած «Հայաստանեայց Եկեղեցի և Բիւզանդական ժողովոյ պարագայք» մակագրեալ ձեռագիր երկասիրութիւնն Պ. Արշակ Տէր-Միքայէլեանի ընծեռնելէ յետոյ՝ կուգամ իմ դիտութիւններս յայտնել առանց մանրամասնութեանց իջնելու։

Նիւթն և նպատակն զոր առաջադրած է Երկասիրողն՝ արդարև մեծ կարեւորութիւն ունին մեր ազգի եկեղեցական պատմութեան մասին։ Սրբոյն Գրիգորի ձեռամբ կատարուած Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ վերջնական կազմակերպութեան առաջին օրերէն սկսեալ, մինչև սկիզբն ԺԴ. դարու, այսինքն Ե՝ մինչև ի մահն Գրիգորի Ննաւարզեցւոյն, յատնդիկն գլխակարգութիւնս բաժանելով իւր գրուածն՝ կը հաստատէ նախ տիեզերական ժողովոց հանդէպ Հայ Եկեղեցւոյ ցոյց տուած անկախ ոգին, և ապա կը ջատագովէ՝ մերթ բարեպաշտական և յաճախ աշխարհական դէտումներով առաջարկեալ խնդրոց մէջ՝ մեր կաթողիկոսաց բռնած հաստատուն դիրքն ու խոհական ընթացքը։

Գրուածոյն առաջին մասին մէջ որ կը գրաւէ ձեռագրին 62 ընդարձակ երեսներն (գրեթէ ամբողջ երկասիրութեան կէսն,) հեղինակն՝ ի միջի այլոց՝ խօսելով երեք Տիեզերական Ժողովոց ի Հայս ընդունելութեանն վերաբերմամբ՝ իբր հարկեցուցիչ են չնկատեր զայդ պարագայ, այլ բրիստոնէական եկեղեցւոյ ընդհանուր համերաշխութեան գաղափարին մի բնական հետևանքն, և Թէ՝ ըստ այսմ՝ այնքան առեն միայն գՀայոց եկեղեցին գաւառական կամ ընդհանուր ժողովոց վճիռներու և գաւանութեանց հետևող լեալ կը համարի, ցորչափ նա կը գտնէր զայնս հաւատարիմ և համաձայն այն հաստատ հանգանակին սկզբանց, զոր իւր համար յօրինած էր արդէն ըստ առաքե-

Ուրեմն ինչպես տեսնում ենք, Ռուսաստանի հյուսիսային մասում ամենաշատ տարածված հիվանդությունը ֆիզիկական թուլությունն է, որ ծագում է ոչ միայն ուղեղի և ողնուղեղի հիվանդություններից, այլև ներքին օրգանների, մասնավորապես սրտի, թոքերի, որովայնի և երիկամների հիվանդություններից։ Ֆիզիկական թուլությունը ուղեղի և ողնուղեղի հիվանդությունների ժամանակ ծագում է ուղեղի և ողնուղեղի սնուցման խանգարումից, որ առաջանում է արյունատար անոթների հիվանդությունից։ Ներքին օրգանների հիվանդությունների ժամանակ ֆիզիկական թուլությունը ծագում է նրանից, որ հիվանդ օրգանները չեն կարողանում բավարար քանակությամբ արյուն մղել ուղեղ և ողնուղեղ։ Ֆիզիկական թուլությունը ուղեղի և ողնուղեղի հիվանդությունների ժամանակ ավելի ուժեղ է արտահայտվում, քան ներքին օրգանների հիվանդությունների ժամանակ։

Ֆիզիկական թուլությունը ուղեղի և ողնուղեղի հիվանդությունների ժամանակ ունի հետևյալ հատկանիշները։ Հիվանդը չի կարողանում ոտքերի վրա կանգնել, քայլել, նստել, ձեռքերը գործածել, ինչպես նաև գլուխը պահել։ Ֆիզիկական թուլությունը ներքին օրգանների հիվանդությունների ժամանակ ունի հետևյալ հատկանիշները։ Հիվանդը կարող է քայլել, նստել, ձեռքերը գործածել, գլուխը պահել, բայց նրա մկանները արագ են հոգնում, և նա չի կարողանում երկար ժամանակ քայլել, նստել, ձեռքերը գործածել, գլուխը պահել։ Ֆիզիկական թուլությունը ուղեղի և ողնուղեղի հիվանդությունների ժամանակ ունի հետևյալ հատկանիշները։ Հիվանդը չի կարողանում ոտքերի վրա կանգնել, քայլել, նստել, ձեռքերը գործածել, գլուխը պահել։ Ֆիզիկական թուլությունը ներքին օրգանների հիվանդությունների ժամանակ ունի հետևյալ հատկանիշները։ Հիվանդը կարող է քայլել, նստել, ձեռքերը գործածել, գլուխը պահել, բայց նրա մկանները արագ են հոգնում, և նա չի կարողանում երկար ժամանակ քայլել, նստել, ձեռքերը գործածել, գլուխը պահել։

Ա. Ա. Ալիխանյանի անունով Երևանի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Երևանի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ալեքսանդրապոլի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ալեքսանդրապոլի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ալեքսանդրապոլի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ախալքալաքի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ախալքալաքի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ախալքալաքի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղազախի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղազախի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղազախի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Շամշադինի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Շամշադինի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Շամշադինի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ախալքալաքի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ախալքալաքի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ախալքալաքի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղազախի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղազախի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղազախի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Շամշադինի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Շամշադինի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Շամշադինի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Երկրագրություն)

ՎԱՂՈՒՑ ՆՈ ՎԱՂ

Ա. Ա. Ալիխանյանի անունով Երևանի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Երևանի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ալեքսանդրապոլի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ալեքսանդրապոլի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ալեքսանդրապոլի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ախալքալաքի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ախալքալաքի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ախալքալաքի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղազախի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղազախի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղազախի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Շամշադինի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Շամշադինի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Շամշադինի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

ՊՕԼՈՑ

Ա. Ա. Ալիխանյանի անունով Երևանի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Երևանի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ալեքսանդրապոլի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ալեքսանդրապոլի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ալեքսանդրապոլի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղարաքիլիսայի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ախալքալաքի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ախալքալաքի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ախալքալաքի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղազախի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղազախի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղազախի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Շամշադինի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Շամշադինի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Շամշադինի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցների հոգաբարձությունից հայտնի է արվում, որ Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցի տնօրենի պաշտոնը թափուր է։ Ցանկացողները պետք է դիմեն Ղարաբաղլարի ծխական դպրոցների հոգաբարձությանը մինչև հունվարի 1-ը։

Ահա թէ ինչու որպէս նկարիչները, նմանապէս դերասանները, որ առաջին քայլից տաղանդի վայրկեան նշաններ են ցոյց տալիս, իսկ յետոյ գիսաւոր աստղի պէս կամ լաւարում կամ մոլորւում են։ Այժմ առաւել քան երբէք այստեղի հայ թատրոնը գտնւում է այդ ապականեալ վիճակի մէջ. սրանից 15—20 տարի առաջ միայն հայերը զօրաւոր սէր էին ցոյց տալիս դէպի հայկական թատերաբեմն և այդ ոգևորութեան ներքոյ Պէշիկթաշլեան, Թուրեան, Եսայեան, Թերգեան և ուրիշ շատեր իրարու հետ չերմ մրցման էին դուրս եկել համանման և տարբեր թատերախաղեր պատրաստելով։ Այդ շրջանի հետ թէ թատրոնը և թէ ոգևորութիւնը շիջաւ բոլորովին և մէկ էլ չվերակենդանացաւ մինչև այսօր. այս պատճառաւ հիմա հայ դերասան ու դերասանուհի տօնավաճառների թափառաշրջիկ ձեռնածուների պէս կ'երթեան այստեղ այնտեղ կամ ալլանդակ դերակատարութեամբ թուրք ժողովրդի ծիծաղը շարժելու կամ սոսկալի դերասաններով նոցա զարմանքը գրաւելու. այս պատճառաւ իսկ դոցա մէջ արուեստը չի կարողանում յառաջ դիմել իւր անարատ ու բարձր իսկութեանը մէջ։

Այս տեսակ պարադայի մէջ պ. Պետրոսեանը ո՞րտեղից կարող էր ընտրել դերասան կամ դերասանուհի. շատ դժուար բան. մնում էր ընտրողութիւն անել թիֆլիզցոց ծանօթ վաղեմի դերասանուհիները չրաչեան և Սիրանոյշը։ Տիկին չրաչեան իւր ընտանեկան հոգսերի համար բոլորովին հրաժարուեցաւ գալու. սակայն իւր կողմից ևս սաստիկ փափաք և ջանք երևում էր դերասանուհի գտնելու մասին։

Տիկին Սիրանոյշը չանձն առել է գալու. երկու օր առաջ պ. Պետրոսեանի հետ իւր մօտ էինք. իւր պայմանները ընդունելի եղան և խօսք տուաւ 10—12 օրից միասին ճանապարհ ընկնել։ Տիկին Սիրանոյշ թէև Թիֆլիզից վերադառնալուց յետոյ դերամա խաղացել է, սակայն ինք մշտապէս անդամակցել է օպերէտի խումբերին առաջին դերասանուհիի դերերում. Զմիւռնիայի և Եգիպտոսի մէջ մեծ համակրութիւն է վայելում և փափաքելի է որ Կովկասի հայոց դրամատիկական խումբի գլխաւոր դերասանուհիութեան մէջ էլ գրաւելով այդտեղի հայոց բուռն համակրութիւնը միանգամայն օգտաւէտ ձեռնտուութիւն արած պիտի լինի հայկական թատրոնի փայլուն յաջողութեանը։ Միւս դերասանուհին բոլորովին նոր է և լաւ ապագայ է խոստանում. սաստիկ սէր ունի դէպի դերասանական արուեստը և իւր թախանձանաց համաձայն գրեթէ Թիֆլիզ. պ. Պետրոսեանի գալուն ներկայացրի այս նոր դերասանուհին, որ ընդամենը մի քանի անգամ է խաղացել, իսկ ընտանեկան փոքրիկ թատրոնների մէջ շատ անգամ։ Ադամեանի հիւանդութեան ժամանակ շատ անգամ գալիս էր ռուսաց հիւանդանոցն և Ադամեանը սովորեցնում էր նորան արուեստի կարևոր կէտերը։ Ադամեանը շատ մեծ հաւատաք ունէր նորա վերայ և ասում էր որ. Մաւրին շատ մեծ դերասանուհի պիտի լինի, եթէ մանի այդ արուեստի մէջ և զբաղի կանոնաւորապէս։ Իւր աչքերն բոլորովին համապատասխան են բեմի համար և ունի այն զօրաւոր կայծերից, որոնք խաղի ժամանակ փայլատակում էին Ադամեանի աչքերում.

Այստեղի դերասանները սաստիկ էնտրիգայութիւն են անում գործը խանգարելու, որպէս զի ոչ ոք չը գնայ Կովկաս. ինչ է Մնակեանի և իրեն նման մարդոց այս տեսակ վարմունքը, տարօրինակ է. դերասաններից միայն Սիսակը ուրախութեամբ պատրաստականութիւն էր յայտնում գալու, սակայն կուրծքի սաստիկ տկարութեան և ծերութեան համար վախում է Թիֆլիզի օդից։ Թրեանը, Թիֆլիզցոց սիրելի Թրեանը հաւանական է որ գայ։ Պ. Պետրոսեանը այսօր վաղը պայմանագրութիւնները պիտի հաստատէ և յառաջիկայ չորեքշաբթի, այն է 9 օրից յետոյ պիտի մեկնին Թիֆլիզ։

Պ. Պետրոսեանը կենդանի ծաղիկներից հիւսած մի գեղեցիկ պսակ դրաւ Ադամեանի գերեզմանի վրայ։

Թուրքիոյ ընդհանուր ժողովրդոց չքաւորութեան գլխաւոր պատճառներից մէկն էր երկրագործական բանքանների անգոյութիւնը։ Ֆիւզացիք, կամ շատ փոքր քաղաքացիների բրնակիչներ, որոնք զբաղւում են երկրագործութեամբ, դրամի պակասութեան առթիւ շարունակ ենթակայ էին գժուարութեան և ծանր խոչընդոտների. շատ անգամ տուրքերի վճարման պահուն թէև ամբարած ունենում էին շատ ցորեն, գարի և այլն, չէին կարողանում ծախել որպէս զի քիչ շատ իրենց հարկերի կամ կենսական պէտքերի համար դրամ ունենան. իրաց այս կացութիւնը երթալով ծանր հարուած էր տալիս ժողովրդեան դասի ապահովութեան և ալ աւելի ծանր վտանգ էր սպառնում։ Դեռ տասն տասներկու տարի առաջ այս հարցը խնդրի առարկայ եղաւ կ. Պոլսոյ հայ լրագրութեան մէջ. առաջարկուեցաւ որ այստեղի մեծ դրամատէրերը երկրի մի քանի կողմերում երկրագործական փոքր բանքաներ հաստատեն՝ ժողովրդին փոխ ստակ տալու համար, որպէս զի ազատուի ծանր նեղութիւններից. այս առաջարկութիւն թէև շատ նպաստաւոր նոյն իսկ իրենց համար, սակայն ոչ ոք յանձն չառաւ, ի սէր իրենց անգոյ և անհիմն ազգասիրութեան։ Երկու տարի առաջ կառավարութիւնը վերջապէս ընդունեց երկրին մէջ երկրագործական բանքաներ հաստատելու դրութիւնը և անցեալ տարի Սուլթանը վաւերացնելով այդ օրէնքը անմիջապէս սկսաւ գործադրուել։ Բանքային կենդրոնատեղին այստեղ է և տնօրէնն է Միքայէլ էֆ. Փորթուքալեան. անցեալ տարուանից մինչև այս տարի բանքան գործակալութիւնները է բաց արել 87 գաւառակների մէջ, որոնք ունին 244 գրասենեակ (բիւրօ)։ Այս գործակալութիւնների դրամագլուխն է մօտ 16 միլիոն ռուբլի տոմսեր ի փոխարէն հանրային օգտակարութեան տնտուկների կողմից եղած փոխատուութիւնների։ Դրամատան գործակալութիւնները այս տարուայ մէջ երկրագործներին փոխ են տուել մօտ 1,400,000 ռուբլի և ընդամենը յետ են ստացել 22,000 ռուբլի։ Դրամատունը մասնաւորներից աւանդ ընդունել է մօտ 700,000 ռուբլի 4% տոկոսով և այդ աւանդից 200,000 ռուբլի յետ են առել տէրերը։

Դրամատան և մասնաճիւղերի առաջին տարուայ ծախքն եղած է 300,000 ռուբլի նախնական ծախքերն էլ մէջը հաշուելով։ Այս միջոցին հետզհետէ երկաթուղեաց և շոսսէ ճանապարհների շինութիւնն աւելի պիտի դիւրացնէ երկրագործների հաղորդակցութիւն և միանալով երկրագործական բանքաների տալիք օգտաւէտութեան հետ հաւանական է որ բաւական պիտի բարեփոխուի թուրքիոյ ժողովրդի արդի վիճակը։

ՎԱՂԻՆԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Mémorial Diplomatique» թերթի տուած տեղեկութիւններին նայելով՝ Վիկտորիա թագուհին, կամենալով իւր սրտագին համակրութիւնը ցոյց տալ դէպի Ֆրանսիան, անձամբ զբաղուում է գաղղիական նաւատորմի Անգլիայում ընդունելութեան պատրաստութեամբ։ Թագուհին յայտնել է, որ չը պէտք է ոչ մի ծախք և ջանք խնայել, այլ պիտի աշխատել, որ ընդունելութիւնը իւր փառաւորութեամբ և փայլով համապատասխանէ անգլիական պալատի և ազգի անկեղծ համակրութեան դէպի Ֆրանսիան։ Ի պատիւ Ֆրանսիական նաւատորմի այցելութեան Պորտսմուտ պէտք է դիմաւորեն զրոշմուեն։

Անգլիական թերթերն ևս սիրալիր յայտարարութիւնները են անում Ֆրանսիային։ «Times» թերթը ցոյց է տալիս, որ Ֆրանսիական ծովագնացները Անգլիայի հին բարեկամներն են, որոնց Անգլիան միշտ յարգանօք է վերաբերուել։ Ինչքան էլ Ֆրանսիացի նաւաստիները զմայլուած լինին Կրօնշտադի, Պետերբուրգի և Մոսկուայի ընդունելութիւններով, այնուամենայնիւ, յոյս ունի անգլիական թերթը, որ նրանք կը զգացուեն Պորտսմուտում գտած ընդունելութեամբ։ Բոլոր անգլիացիք, սկսած թագուհուց մինչև նրա վերջին հպատակն, ողջունում են ֆրանսիական նաւատորմի գալուստը։ Երկու շաբաթուան ընթացքում ֆրանսիացիք ներկայ էին բազմաթիւ ճաշկերոյթների, որ նրանց առիթ տուաւ ծանօթանալու հիւսիսային ֆլոտի հետ։ Այդ բոլոր ճաշկերոյթները երեւի նրանց բաւական յոգնեցրին, իսկ այն ընդունելութիւնը, որ նրանք Պորտսմուտում կը տեսնեն, առաւել ընտանեկան կերպարանք կունենայ։

Իւր խօսքերի վերջում «Times» հաւատացնում է, որ անգլիական նաւագները չեն մոռացել այն փայլուն ընդունելութիւնը, որ գտաւ անգլիական նաւատորմը Տուլոնում։

Բրիւսսէլում հրատարակուող «Nord» թերթը զբաղուելով Ֆրանսիական նաւատորմին Կրոնշտատում եղած ցոյցերով, այն կարծիքն է յայտնում, որ գրանով հաւասարակշռութիւն է հաստատուում եւրոպական պետութեանց մէջ, որը վտանգուած կարող էր լինել եռապետութեան բռնած դիրքով դէպի Ֆրանսիան. «եթէ մինչև այժմ խաղաղութիւնը մի ոտի վրայ էր կանգնած, ասում է ռուսական օրգանը, այժմ նա երկու ոտի վրայ է հաստատուած»։

Հեռագիրն հաղորդում է Բերնից, որ Միւնսէնբուխգէի և Յոլեկոֆինի միջև Բերնից—կայէն տանող գնի վրայ Պարիզից եկող արտակարգ գնացքը առաւօտեան ընդհարուել է Բերնից դուրս եկած մարդակիր գնացքի հետ և գնացքները խորտակուել են, որի ժամանակ սպաուել են 141 և վիրաւորուել 23 մարդ։

ՋԱՆԱՋԱՆ

Նգկաստանի Ազրա քաղաքացի մի հայ Յ. Պօղոսեան անուամբ նորերս մի այնպիսի նշանաւոր մեքենայի գիւտ է արել՝ նաւերն աճուխս բառնալու համար, որ մեծ յեղափոխութիւն պիտի ձգէ այդ գործի մէջ։ Ցայտնի է, որ այժմեան ածուխս բառնալու եղանակն անբաւարար է և երկար ժամանակ անհնարին է նոյն ձեւով շարունակել։ Թէև ծովագնաց ազգերն ամենքն էլ համոզուած են, որ այժմեան ձեւով լաստերից շոգենաւն ածուխս փոխադրելու եղանակն շատ դժուարին և ժամանակ սպառող է, բայց ցարդ չեն կարողացել որ և է կերպիւ թեթեւացնել այդ գործը։ Արդ պ. Յ. Պօղոսեանը արտօնագիր (պատենտ) է վերցրել մի մեքենայի համար, որ անխափանութեան գործը պէտք է հիմնովին յեղափոխէ։ Այսպէս մի շոգենաւ, որին այժմ Լոնդոնում 36 ժամ է պէտք իւր ճախի պաշարն առնելու, նախապէս իւրաքանչիւր տոննի համար 1 շիլինգ 7 պէնս, նոյնը պիտի կատարէ 3—4 ժամում և տոննը մի պէնսով, որ վերին աստիճանի աժան է։

«Correspondenzblatt für Schweizer Aerzte» թերթը,—որ վաճառականական դիտումներով յայտարարութիւններ տպող չէ,—հաղորդում է, որ գերմանական մի գործարան Էբերֆէլդում (Eberfeld, S. Grossheim) պատրաստում է լուացող պաստառներ (աբօշ), «գերմանական առողջապահական պաստառներ անունով»։ Ցայտնի է, որ ցարդ պատրաստած լուացող պաստառները կամ վերին աստիճանի թանգ էին և կամ լուացելուց յետոյ գոյները տալիս էին և լաւ չէին սրբուում, մինչդեռ այս նորահնար պաստառները թէ աժանագին են, թէ գեղեցիկ և թէ լաւ են լուացուում.

Նորերումս Փարիզում ի լոյս են ընծայուած Մոնտեսքիէօյի երկու փոքրիկ շարադրութիւն — «Reflexions sur la Monarchie universelle» և «De la consideration et réputation»։ Հոչակաւոր պատմագրի ժառանգները մտադիր են տպագրելու իրենց մեծ նախորդի և այլ տակաւին չհրատարակուած գրուածքները։

Խմբագիր հրատարակիչ՝
ԱՒԳՈՒՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

PARAITRA SOUS PEU
L'OPERETTE FRANÇAISE
EN
ASIE CENTRALE
Recit de voyage de la Première troupe française en Transcaspienne et dans le Turcestan
PAR M. E. LASSALLE
PRIX 1 ROUBLE
On pourra se procurer ce livre aux librairies Centrale et Russe.
(2—1)

ԱԶԴ

Ըստ կտակի բարեյիշատակ Յովսէփայ Իմիրեանց՝ կը հրաւիրուին այն հեղինակներն՝ որք ազգային դպրութեան և պատմութեան վերաբերեալ որ և է աշխատութեամբ կը փափաքին մասնակցել Սահակ-Մեսրոպեան գրական մրցանակաբաշխութեան, հաճին իրենց աշխատութիւնները յուղարկել մինչև ներկայ տարւոյս գեկտեմբեր ամսոյ վերջն առ Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրն, ի Կ. Պոլիս։

Տպագրեալ աշխատութիւնք պէտք է որ երեք օրինակ յուղարկուին. իսկ ձեռագիր մի օրինակ՝ որք ետ չեն դարձուիր։ 3—1

Սուրբ-Նշան եկեղեցւոյ, մի գաւեան ծխական ուսումնարանի աշակերտուհիների ընդունելութիւնը կը սկսուի օգոստոսի 25-ից։ Իւրաքանչիւր աշակերտուհի պէտք է ներկայացնէ իւր ծննդեան և ծաղկի վկայականները։
2—1

Թիֆլիզի Հայուհեաց բարեգործական Ընկերութեան կարուձեւի ուսումնարանի աշակերտուհիների ընդունելութիւնները կրկսուին օգոստոսի 25-ին։ Ամեն խնդրատու պարտական է ներկայացնել իւր ծննդեան, ծաղկի և ուսման վկայականները։
Սերգէեւսկայա փողոց, թիւ 19։
2—1

ԱՄՍԱՐՑԻՆ ԹԱՏՐՈՆ
Երկուշաբթի Օգոստոսի 12-ին
ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆՑԱՑ
ԱՆՈՑ ՈՒՐԱԽԱՆԴԻՍԸ
ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԻՍԸ
Հետեւեալ ծրագրով.
Մաս I. Ouverture «Իգմօնտէ», Բեթհովէնէ սօնատ op. III. վալս, բարկարօլ, նօկտիւրն, պօլօնէզ—Շոպէնէ
Մասն II.
Abends, Nachts, Traumswirren, Warum Vogel als Prophet—Շուման Կարնաւալ (Introduction, Pierot, Arlequin, Valse noble, Florestan, Eusebius, Coquette, Replique, Sphinx, Papillons, Lettres dansantes, Chiarina, Chopin, Estrella, Reconnaissance, Pantalon et Colombine, Valse, Paganini, Aveu, Pause, Marche der Davidsbündler contre les Philistins)—Շումանի Etude, Au bord d'un source—Լիստի Erlkönig—Շուբերդ—Լիստի ռօմանս valse caprice, բարկարօլ, etude—Թուբինշտէյնի.
ՍԿԻԶԲՆ Է 8 ԺԱՄԻՆ

Առաջիկայ 1891/92 թուակ. Հայկական թատրոնի համար ընտրած մասնաժողովը խնդրում է այն անձանց, որ պատրաստ ունին ընքնորոյն կամ թարգմանական նոր պիէսաներ, բարեհաճին ներկայացնել շուտով մասնաժողովիս։ Առաջարկուած պիէսաները կը յանձնուին առանձին մասնախմբի քննութեանը։ Ներկայացնելու յարմար ընդունած պիէսաների հեղինակները կամ թարգմանիչները առանձին պայմանով վարձատրութիւն կը ստանան։ Պիէսաները պէտք է ներկայացնել մաքուր արտագրուած, իսկ թարգմանութեանց հետ և նրանց ինքնուրոյն օրինակները։ Դիմել մասնաժողովի փոխանդամ պ. Ջիրվանզադէին, Грибоѣдовская ул. д. Мунтоева. (3—3)

ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏԱՒԱՐԱՆՈՅԻ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԼՈՋԻ ՏԵՍԱԴ
«Թուաբանական խնդիրներ և օրինակներ տարրական դասընթացք. մաս Առաջին—Խնդիրներ և օրինակներ առաջին հարիւրեակի թուերով և ամենահասարակ կոտորակներով. փոխադրեց Գրիգորիս Երզնկեանց. Ա. և Բ. տարի, Թիֆլիզ. 1891 թ.» և վաճառւում է 30 կոպ.

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ
ԹԻՖԼԻԶԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՎԱՐԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
31-ն Օգոստոսի 1891 թ.

ՊԱՀԱՆՋՔ			ՊԱՐՏՔ		
I Անդամներ 1017	4,074,600—		I Ապահովութեան դրամագլուխ		3,260,100
Անդամավճարները հանած	814,500—	3,260,100	II Հիմնական դրամագլուխ		814,500
II Դրամարկղ		48,336 42	III Պահեստի դրամագլուխ		88,419 16
III Ընթացիկ հաշիւ Պետ. բանկ. բ.		26,720 19	IV Օժանդակութեան դրամագլուխ ծառայողների համար		4,515 73
IV Զեղչուած (Disconto) մուրհակաց երկու ստորագրութեամբ.		2,155,717 45	V Դրամական աւանդներ՝		
V Զեղչ տոկ. թղ. կտրօնների և այլն		4,303	ա) Ընթացիկ հաշուով հասարակ	434,535 98	
VI Զեղչուած սօլօ—մուրհակներին գրաւականով			բ) « « պայմանաւոր	257,624 34	
ա) պետութեան ոչ ապահովեալ արժեթղթերի	353,937 —		2) Պայմանաժողով՝		
բ) ապրանքների	34,878—		ա) Ընկերութեան անդամներից	174,230 —	
գ) անշարժ կալուածքների	209,110—	597,925 —	բ) Օտար անձինքներից	1,423,545 91	
VII Փոխատուութիւն գրաւականով			3) ցպահանջ		
ա) Պետութեան ապահ. տոկ. թղ.	260,658—		ա. Ընկերութեան անդամներից	21,388 —	
բ) « ոչ « «	21,490—		օտար անձինքներից	423,422 72	2,735,746 95
գ) ապրանքների			VI Պետ. բանկ. զեղչ. մուրհակներ		— — —
դ) Ոսկւոյ և արծաթի		282,148	VII Մասնաւոր ընթացիկ հաշիւ պետ. բան. մուրհակներով		— — —
VIII Առանձնական ընթացիկ հաշիւներ		665,019 43	արժեթղթերով		— — —
IX Պահեստի գրամագլխին պատկ. տոկոս. թղթեր		83,438 93	VIII Ընկերութ. փոխադրութեամբ ստացած հասանելի գումարներ		81,181 30
X Ընկերութեան պատկանեալ արժեթղթեր		47,265 14	IX Թղթակիցներ		
XI Թղթակիցներ՝			ա) Նոցա հաշիւը (Loro)	675,840 14	
ա) Նոցա հաշիւը (Loro)	667,270 28		բ) Ընկերութեան հաշիւը (Nostro)	948,543 45	1,624,383 59
Ընկերութեան հաշիւը (Nostro)	923,319 74	1,590,590 02	X Չը վճարուած դիվիտենդ		18,660 30
XII Հողքուած մուրհակներ		74,072 33	XI Չը վճարուած տոկոսներ աւանդների և ընթաց. հաշիւների		61,565 69
XIII Պայմանաժամ. անցուցած փողատ.		— — —	XII Փոխանցիկ գումարներ		30,116 44
XIV Մուրհակի և դրոշմակիր թղթեր.		3,262 14	XIII Հանումներ ըստ 16-րդ յօդ. տրամադր.		18,936 06
XV Ընթացիք ծախսեր		28,121 25	XIV Ստացուած տոկոսներ և յանձնարարականներ		154,650 34
XVI Յետ ստացուելիք ծախսեր		5,823 74	XV 5% պետական հարկ դրամագլխներից		974 01
XVII Կահ կարասիք և սկզբն. ծախսեր		4,164 60			
XVIII Փոխանցիկ գումարներ		20,741 93			
	Ր. Կ.	8,897,749 57		Ր. Կ.	8,897,749 57

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 10 августа 1891 года.
Տպարան Ց. Մարտիրոսեանցի։
Типографія И. Мартиросіанца, на Орбел. ул., д. № 1—2.